עין משפט נר מצוה

נר א מיי׳ פ״ט מהלכות מתנות עניים הלכה כז טור ש״ע יו״ד סימן רנ״ג ס״ב:
נח ב טוש״ע ח״מ סי׳ תיט סעיף כ:
נו ג טוש״ע ח״מ סי׳ קנ סעיף כ וסעיף ג וע״ש:
נז ד מיי׳ פט״ז מהלכות אישות הלכה ג ופי״ט מהלכות מלוה ולוה הלכה ד סמג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ ק סעיף כ:
נח ה מיי׳ פ״ח מהלכות מזקי ממון הלכה י סמג עשין מו טוש״ע ח״מ סי׳ תיט סעיף ה:
נט ו מיי׳ שם ופי״ט מהל׳ מלוה ולוה הלכה ה ופכ״ד שם הלכה י סמג שם ועשין לד טוש״ע שם וסי׳ קנ סעיף ה וע״ש
ס ז מיי׳ פי״ט מהלכות מלוה ולוה הלכה ז סמג עשין לד טוש״ע ח״מ סי׳ קנ סעיף ד:
סא ח מיי׳ שם הלכה ד סמג שם:
סב ט מיי׳ שם הלכה ד סמג שם טוש״ע ח״מ שם:

מסורת הש״ס

א) [ניצין מח:], ב) [שם], ג) [מתוכות ק:], ד) מכרני״ם, ה) [מחר לפ״ל],

רבינו חננאל

והרי כה רבה ופירשה כגון דביומי ניסן יקרא ארעא כו׳. לבעל חוב מדמינן ליה בעל חוב דינו בבינונית. ואמר ליה הב לי זיבורית כשרי׳ דהשתא בתשרי כו׳ ודחי לה אם כן נעלת דלת בפני לוין כו׳ ופשוטה היא. והדרינן לשמעתין מכל [מקום] קשיא. ופרקי׳ ישיב משלטלי נינהו וכל משלטלין מיטב קרינא ביה דאי לא מזבין בהאי אתרא מזדבני באתרא אחרינא לבר מקרקע דליתן ליה ממיטב כי היכי דליקפדן עליה זבינא. בעא מינה רב שמואל בר אבא מרבא בשלו הן שמין או בשל עולם הן שמין. פי׳ כגון שהיו בינונית שלו כעידית דעלמא אי אמרת בשל עולם הן שמין דינו בבינונית ופשט ליה בשלו הן שמין. ואותיב ליה מהא דתניא בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית היו לו בינונית וזיבורית נזקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית

שיתנו טפי ממחצה מ״מ ליספו ליה עד שימצא למוכרן בשויין דמה שאין מוצא למוכרן בשויין לפי שרוחין אותו ואין דגרס מי דחולי כו׳ אפילו מוצא נמי לא ליספו ליה פי׳ אפילו החלו הרבה לא ליספו ליה כיון דשוות מאתים זח חול נמי דכ״ע ומי דאייקור אפילו פורתא ליספו ליה פירוש אפילו החלו פורתא:

דביומי ניסן יקרי ארעתא. ומ״ת המיגה שדות כדפי׳ הקונטרס לפי שיחרוש בקיץ ויזרע במרחשון אלא בתיש מאי מילוק יש בהן בין ניסן למשרי וי״ל שרגילין שייקרו בזמן שרגילין לשכור הבתים ולאחר שעברו זילו:

לבעל חוב מדמינן ליה. ולא שייך למפרך א״כ הורעת כמו שלא יפה הכתוב כח בעל חוב אלא אדרבה הורע כמו דמדאורייתא דינו בזיבורים: **הב** לי זיבורית **טפי פורתא.** לא גרסינן או עידית בגיר פורתא דאם כן מאי קפריך א״כ נעלת דלת בפני לוין הלא אין דינו אלא בעידית דקיימא לן דינו בבינונית: **לכתובת** אשה מדמינן ליה. ה״ה דהוה מצי לאוקמי בבעל חוב דקאי ביה ודקאמר הב לי עדית בגיר פורתא אלא לפי שהתחיל והעמיד בנזקין ואח״כ בב״ח ניחא ליה למנקט בתרייהו כתובת אשה:

אליבא דר׳ ישמעאל לא תיבעי לך דאמר בדניזק שיימינן. כיון דליף מג״ש דשדה שדה מוציאר בשדה אמר דהוי דניזק אבל לר״ע אפשר דהא דקאמר דהאיך דקמשלם לא אתא אלא למעוטי דניזק:

ה״ג

אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה ואמר מר עלה לא צריכא [א]דביומי ניסן יקרא ארעתא וביומי תשרי זל ארעתא דכ״ע נטרי עד ניסן ומזבני והאי הואיל ואצטריכא ליה זוזי זבין בדהשתא עד פלגא אורחיה למיזל טפי לאו אורחיה למיזל והכא נמי גבי נזקין דיניה בעידית ואי א״ל איהו הב לי בינונית טפי פורתא א״ל אי שקלת כדינך שקול כדהשתא ואי לא שקיל כיוקרא דלקמיה מתקיף לה רב אחא בר יעקב [ב]א״כ הורעת כחן של נזקין אצל בינונית וזיבורית דרחמנא אמר ממיטב ואת אמרת מבינונית וזיבורית נמי לא אלא אמר רב אחא בר יעקב אי איכא לדמויי לב״ח מדמינן ליה [ג]בעל חוב דיניה בבינונית ואי א״ל הב לי זיבורית טפי פורתא א״ל אי שקלת כדינך שקול כדהשתא ואי לא שקיל כי יוקרא דלקמיה [ד]מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא א״כ נעלת דלת בפני לוין דא״ל אילו הוו לי זוזי הוה שקלי כדהשתא השתא דזוזי גבך אשקול כיוקרא דלקמיה אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא אי איכא לדמויי לכתובת אשה מדמינן דהא [ה]כתובת אשה [ו]דינה בזיבורית ואי אמרה ליה איהי הב לי בינונית בציר פורתא אמר לה אי שקלת כדינך שקול כדהשתא ואי לא שקלי כיוקרא דלקמיה מכל מקום קשיא אמר רבא כל דיהיב ליה ממיטב ליתיב ליה

והא מיטב שדהו כתיב אלא כי אתא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב [ז]פרשוה כל מילי מיטב הוא דאי לא מזדבן הכא מזדבן במתא אחריתי לבר מארעא דליתיב ליה ממיטב כי היכי דלקפוץ עלה זבינא: בעא מיניה רב שמואל בר אבא מאקרוניא מרבי אבא כשהן שמין [ח]בשלו הן שמין או בשל עולם הן שמין אליבא דרבי ישמעאל לא תבעי לך דאמר בדניזק שיימינן כי תבעי לך אליבא דרבי עקיבא דאמר בדמזיק שיימינן מאי מיטב שדהו אמר רחמנא למעוטי דניזק או דלמא למעוטי דעלמא נמי אמר ליה רחמנא אמר מיטב שדהו ואת אמרת בשל עולם הן שמין איתיביה [ט]אין לו אלא עידית כולם גובין מן העידית בינונית כולם גובין בינונית זיבורית כולם גובין זיבורית [י]היו לו עידית ובינונית וזיבורית נזקין בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית [יא]עידית ובינונית נזקין בעידית ב״ח וכתובת אשה בבינונית בינונית וזיבורית נזקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית עידית

אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה. שהרי שוות קרקעותיו מאתים זח: **דביומי ניסן יקרי ארעתא.** מפני שהלוקח ניר מורם אותן בימות הקיץ חורשן בתשרי ובמרחשון וביומי תשרי זלי שאין סיפק לזורען באותה שנה: **וכין כדהשתא.** כתשרי משום דאיצטריך לזוזי הלכך עני לא הוי דיעול שוה אלף דינר הואיל וביומי ניסן שוות קרקעותיו מאתים ועשיר לא הוי הואיל ולכולי עלמא נמי לא הוי שוין השתא מאתים הלכך משליטין לו עד מאתים והיינו מחלה דעד פלגא אורחיה למיזל טפי לא: **והכא נמי גבי נזקין.** נמי בהכי מיתרלו קראי כגון דביומי ניסן יקרא ארעתא וביומי תשרי זול והזיק בתשרי שוה מנה ובא לגבות מנה מקרקעות המזיק ודינו בעידית כדכתיב [שמות כב] מיטב: **דא[שקול].** כי זול דהשתא: **ואי א״ל.** ניחא הכ לי מבינונית כדהשתא טפי פורתא ממאי דבעית למיתב לי בעידית לא מצי למכפייה אלא א״ל מזיק אי שקלת בעידית כי דיקר שקול כי השתא ואי לא שקול מבינונית כיוקרא דלקמיה ולהכי אמר יסיב [שם כא] לרבות סוכין דאי בעי למשקל ניחא סוכין כגון שים לו קרקע סמוך לאותה בינונית של מזיק וניחא ליה בה שקיל לה כיוקרא דלקמיה דהא שוה כסף הוא בגיסן. ולהכי איצטריך לאתויי לאוקמא בהכי כדאמרן דסופה לייקר בגיסן משום דאי אין סופה לייקר קרא למאי אתא פשיטא דאי בעי ניחא למישקל סוכין שקיל בע״כ של מזיק שאפילו בעידית יפה כמו כל שכן בבינונית אלא להכי אתא קרא למימר דיסיב לו שוה כסף כיוקרא דלקמיה: [כ]ניסנא אחרינא **מאכילין אותו מעשר עני עד מאתים.** לאו אעני קאי אלא אכל אדם שצריך מעות למזונות והיו לו בתיש שדות וכרמים ואינו מוצא למכור אפילו בחלי דמיהן מאכילין אותו מעשר עני עד שיתיקרו קרקעותיו שיוכל למכור בחלי דמיהן: **אפילו טוכא נמי.** אפילו מצי לזבוניהו טוכא יותר מחלי דמיהן ליספו ליה עד שיוכל למכור בשוויהן דהא מכה דכולי עלמא הוא ולא פשע מידי: **אפילו פורתא נמי.** אפילו אין יכול למכור אלא פורתא לא ליספו ליה דפושע הוא: **עד פלגא אורחיה למיזל טפי לא.** הלכך אם יכול למכור בחלי דמיהן אין מאכילין אותו מעשר

עני דזה דרכו ואם החלו טפי מאכילין ולא יפסיד. ותפוס לשון רמשון: **ואם אמרת מבינונית וזיבורית לא שקיל.** כי השתא: **אי איכא לדמויי.** להא דרבה: **לבעל חוב מדמינן לה דבעל חוב דינו בבינונית.** בפרק הניזקין במסכת גיטין (דף מח:) והשתא אם כח בעל חוב לגבות מן הלוה בתשרי ופ״ל לגוה הב לי זיבורית טפי פורתא כי היכי דליהוי שוה מלוה לאיש לי נגך כזוגא דהשתא מצי אמר ליה אי שקלת כו׳ ואי לא שקלת בינונית שקול כיוקרא דלקמיה: **לכאוכא אשה מדמינן לה.** וכגון שנתן לה נגו בתשרי וזילו אלעתיה והיתה כתובתה מאתים ודינה למיגבי מזיבורית כדמסקינן התם בפרק הניקין [מט:]: **מכל מקום קשיא.** מיטב ויסיב דמרבי סוכין: **כל דיהיב ליה ממיטב יהיב ליה.** ומי פרע ליה סוכין יתן לו מסוכין מעולין שלו: **והא מיטב שדהו כתיב.** ומי כדקאמרת לכתוב מיטב שתמא: **כל מילי.** דמטלטלין שיכול להולכין ממקום זה למקום אחר הוי מיטב: **דאי לא מיזדבן הכא.** כולי האי: **מיזדבן במתא אחריתי.** ולהכי לא כתיב מיטב אלא לגבי שדות והכי ממכרי קראי בשדות יתן מיטב ומטלטלים אפי׳ סוכין: **בשהן שמין.** האי עדיית וזיבורית: **בשלו הן שמין.** וההוא דהוי עדיית לדידיה דמזיק יהיב ליה ואי אית ליה עדיית וזיבורית ושויה זיבורית דידיה בעידית דעלמא אפילו הכי לא יהיב ליה מזיק אלא מעדיית דידיה דבתר אלעתא דידיה אזלינן: **או בשל עולם הן שמין.** ויהיב ליה מזיבורית שהרי לכל העולם הוא עדיית: **דאמר בדניזק שיימינן.** וכיון דשוה הך זיבורית כעידית דניזק יהיב ליה מזיבורית: **למעוטי דניזק.** דלא אזלינן בתר מיטב דניזק ואע״ג דהך זיבורית דמזיק הוא מיטב דניזק הואיל ולא הוי מיטב לעלמא לא יהיב ליה מינה אכל אי לעלמא הוא מיטב יהיב ליה מינה אע״ג דאית ליה עדיית: **או דלמא למעוטי נמי דעלמא.** דשדהו דוקא והיא דלגביה הוא עדיית יהיב ליה: **א״ל מיטב שדהו אמר רחמנא.** דאזלינן בתר אלעתא דידיה ויהיב ליה מעדיית אלעתיה ולא שיימינן בשל עולם: **אין לו אלא עדיית.** כמי שהיו עליו בעל חוב וכתובת אשה ומזקין: **וכאוכא אשה בזיבורית.** במסכת גיטין בפרק הניזקין (דף מט:) תני טעמא דיותר מאתים רולה ליטא אשה רולה ליטא:

עדיית